

Χρίστος Χριστοφής

Τον Χρίστο Χριστοφή ως συλλέκτη τον γνώριζα πολλά χρόνια μια και είναι αρκετά δραστήριος στο χώρο και από τους λίγους που κυκλοφορούν στις γκαλερί με τέτοια άνεση. Είναι απίστευτα προσιτός και τρομερά επικοινωνιακός. Αυτό όμως που πραγματικά με εντυπωσίασε και με εντυπωσιάζει, είναι η μεγάλη του αγάπη για τους νέους καλλιτέχνες, όπως και στην συγκεκριμένη περίπτωση με τον itsmi και η επιλογή των χώρων που κάθε φορά αποφασίζει τα εκθέσει έργα της συλλογής του, που είναι συνήθως εναλλακτικοί, κι αυτό όπως μας εξηγεί στην συνέντευξη που ακολουθεί με αφορμή την έκθεση του itsmi (Αλέξανδρου) στα Κανάρια το αγαπημένο του καλλιτεχνικό Καφενείο στον Κεραμικό, είναι γιατί τον ενδιαφέρει η επαφή με ένα ευρύτερο κοινό πέρα από το στενά καλλιτεχνικό.

Της Έφης Μιχάλαρου

Φωτο. Αρχείο Δημήτρη Λεμπέση & Χρίστου Χριστοφής

κ. Χριστοφή η έκθεση "Imagine Being Alive, Wow!" που οργανώνετε με έργα της συλλογής σας, δεν είναι η πρώτη, αφού έχουν προηγηθεί άλλες τέσσερις αν δεν κάνω λάθος, σε εναλλακτικούς κυρίως χώρους. Είστε από τους λίγους συλλέκτες, που κάνετε επιμέλεια και γράφετε κείμενα. Αυτό υποδηλώνει μία βαθιά αγάπη για την τέχνη. Τι σημαίνει για σας η τέχνη, οι καλλιτέχνες και τα έργα τους/σας;

Η πρώτη παρουσίαση έργων της συλλογής έγινε το 2000 στις Οινούσες, τόπο καταγωγής μου. Ακολούθησαν άλλες έξι εκθέσεις, με την τελευταία τον Δεκέμβριο του 2020, σε συνεργασία με το Space52, ένα artistrunspace στην Αθήνα. Στην τελευταία αυτή έκθεση η παρουσίαση των έργων έγινε με εικονικό τρόπο, σε μορφή mockups. Μια πρόταση για ένα νέο «χώρο» ανάγνωσης μιας συλλογής.

Για μένα η τέχνη, η ενασχόλησή μου με την τέχνη, είναι τρόπος ζωής. Έχω βρει το ικίγκάι μου στην τέχνη, όπως θα έλεγαν οι Ιάπωνες. Αυτό για το οποίο αξίζει να ζει κανείς, να έχει μια ευτυχισμένη ζωή. Ο Αλέξης Ακριθάκης είχε γράψει «Τέχνη είναι ο βαθύς πόνος. Τέχνη είναι ο βαθύς έρωτας. Τέχνη είναι το προθανάτιο γέλιο. Τέχνη είμαστε εμείς μ' όλα τα ελαττώματα και τα πάθη». Αυτός ο ορισμός για την τέχνη με εκφράζει απόλυτα και ίσως εξηγεί τη δική μου σχέση με τους καλλιτέχνες και τον τρόπο που αντιμετωπίζω τους ίδιους και το έργο τους.

Το πρώτο έργο σας τ' αποκτήσατε το 1973, μία ακουαρέλα του Ν. Νικολαΐδη, αυτή ήταν η αφορμή να ξεκινήσει το ταξίδι της συλλογής;

Έτσι είναι. Μια ακουαρέλα του Ν. Νικολαΐδη αγορασμένη το 1973, έναντι 500 δραχμών, από το εργαστήριό του στην οδό Ακαδημίας. Τότε υπηρετούσα στο Πολεμικό Ναυτικό και ξοδεύοντας 500 δραχμές για το έργο στερήθηκα δύο εξόδους Σαββατοκύριακου με την Ειρήνη, τη μετέπειτα γυναίκα μου.

Το ταξίδι της συλλογής, όμως, ξεκίνησε λίγα χρόνια αργότερα, το 1979, με την επιστροφή μου στην Αθήνα από το Λονδίνο όπου εργαζόμουν. Παρακολουθούσα συστηματικά τις εκθέσεις στις αθηναϊκές γκαλερί και σιγά-σιγά ξεκίνησαν και οι αγορές έργων.

Αλήθεια γιατί επιλέγετε εναλλακτικούς και όχι θεσμικούς χώρους, να εκθέσετε, κάτι που για έναν συλλέκτη είναι πολύ πιο εφικτό. Τι σας έλκει στους εναλλακτικούς χώρους και τι προσδοκάτε από αυτούς;

Είναι αλήθεια ότι, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, συνήθως κινούμαι έξω από τα συνήθη ενός προδιαγεγραμμένου και συμβατικού καλλιτεχνικού περιβάλλοντος όπως κομψά το έθεσε φίλος δημοσιογράφος. Η επιλογή εναλλακτικών χώρων αποτελεί για μένα πρόταση για μια διαφορετική θέαση του καλλιτεχνικού έργου. Παράλληλα, με αυτόν τον τρόπο, μπορώ και απευθύνομαι και σε άτομα που δύσκολα επισκέπτονται ένα Μουσείο ή μια Δημόσια Πινακοθήκη.

Με πολλούς από τους καλλιτέχνες που αγοράζετε έργα, στην πορεία συνδέεστε με μακροχρόνιες φιλίες όπως με τον Τάσο Ματζαβίνο, τον Μιχάλη Μαδένη και με πολλούς άλλους, πως προκύπτει αυτό;

Οι φίλοι μου, σχεδόν όλοι, είναι καλλιτέχνες ή έστω άτομα από τον ευρύτερο χώρο της τέχνης. Με

ενθουσιάζουν οι επισκέψεις στους χώρους δουλειάς τους, η παρέα τους, οι πολύωρες συζητήσεις μαζί τους για την τέχνη και το έργο τους. Η φιλία τους με τιμά, την θεωρώ πολύτιμη, την επιδιώκω. Φιλίες με καλλιτέχνες, προσωπικότητες, όπως ο Νίκος Χουλιαράς, ο Γιώργος Λαζόγκας, ο Κυριάκος Μορταράκος, ο Γιάννης Καστρίσης, ο Τάσος Μαντζαβίνος, ο Μιχάλης Μανουσάκης, ο Τάσος Μισούρας, η Μανταλίνα Ψωμά, αλλά και οι νεότεροι Εμμανουήλ Μπιτσάκης, Γιάννης Βαρελάς, Δημήτρης Τάταρης, Ηλίας Καφούρος, Κωνσταντίνος Δρέγος, Στέλιος Καραμανώλης, Γιώργος Κόντης, Παύλος Τσάκωνας σε κάνουν άλλο άνθρωπο, καλύτερο άνθρωπο.

Κεραμικός-Μεταξουργείο, περιοχή αγαπημένη για σας πάρα πολλά χρόνια. Θα θέλατε να μας ξαναγήσετε στην περιοχή μέσα από τις δικές σας εικόνες, αναμνήσεις και ευρήματα;

Γνώρισα την περιοχή, 30 χρόνια πριν, με τις συχνές επισκέψεις μου στο πρώτο σπίτι-εργαστήριο του αγαπητού μου Μιχάλη Μαδένη στην οδό Κωνσταντινουπόλεως. Εκεί κοντά έμενε και ο Νίκος Τζιιώτης που έφυγε τόσο νέος. Εκεί μένει και ο Γιώργος Λαζόγκας και αρκετοί ακόμα καλλιτέχνες. Αγάπησα την περιοχή που συνεχίζει να αποτελεί τόπο των Κυριακάτικων εξορμήσεών μου.

Θα ξεκινήσω τη «ξενάγησή» μου από το σπίτι του Μιχάλη Μαδένη, το παλιό διόροφο σπίτι, με την καλοφτιαγμένη μαρμαρίνη σκάλα με την ξύλινη κουπαστή που οδηγεί στον πρώτο όροφο, χώρο δουλειάς του ζωγράφου, τα άνετα ψηλοτάβανα δωμάτια, τα κρεμασμένα έργα στους τοίχους, η ζωγραφισμένη λευκή κουρτίνα στο παράθυρο του δρόμου, τα ξύλινα πατώματα τα πατιναρισμένα από το χρόνο, η έντονη μυρωδιά των διαλυτικών, η ακαταστασία του εργαστηρίου, και τα τρένα, που περνούν μόλις λίγα μέτρα από το σπίτι και πάντα κάνουν τα παράθυρα να τρίζουν.

Συνεχίζω προς το σπίτι του Νίκου Τζιιώτη, αυτό με την εσωτερική αυλή και τις πορτοκαλιές σε γλάστρες. Μαρμάρινα επιτοιχία γλυπτά, ακουμπισμένα σε εξωτερικούς τοίχους, περιμένουν τον φιλότεχνο επισκέπτη. Σκοπός της επίσκεψης να μπουν φρεσκοβρεγμένες πετσέτες πάνω σε πρόσφατα γλυπτά του, σε διαδικασία στεγνώματος, ώστε να μην σκάσουν. Ο ίδιος έλειπε, μα είχε δώσει σαφείς οδηγίες.

Στη διαδρομή προς το σπίτι του Τζιιώτη, μια σύντομη στάση σε γειτονικό οικόπεδο. Στα μπάζα από την εκσκαφή μαζεύω μικρά κομμάτια από αρχαία πήλινα αγγεία. Πολύτιμα ευρήματα που θα προστεθούν στα ήδη υπάρχοντα. Ο Τζιιώτης περνούσε ώρες κοσκινίζοντας το χώμα σε υπό ανέγερση οικοδομές.

Καφενείο Κανάρια, μία ακόμη ιστορία, παλιά ιστορία που από προσωπικό και καλλιτεχνικό στέκι θα φιλοξενήσει 21 έργα της συλλογής σας, του εικοσιπεντάρχονου εικαστικού itsmi (Αλέξανδρου), πως προέκυψε αυτή η ιδέα και τι σημαίνει η street art για σας;

Καφενείο Τα Κανάρια, μια ακόμη ιστορία που συνεχίζεται. Έγραφα πρόσφατα μια σειρά από μικρά κείμενα, όλα φανταστικά όνειρα, με τίτλο «Χθεσινό Όνειρο». Ένα από αυτά αναφέρεται στα Κανάρια και αναδεικνύει, πιστεύω, τη σχέση μου και τις αναμνήσεις που έχω από το χώρο. «Έπινα καφέ στα Κανάρια με τον Άγγελο Παπαδημητρίου, τον Άγγελο Σπάρταλη και τον Κάπτεν. Πέρασε και η Άννα Μιχαλιτσιάνου και μάθαμε τα νέα του Λαζόγκα. Ο Μπιτσάκης ζωγράφιζε σε διπλανό τραπέζι. Μόνο στα όνειρα και τους αναμνήσεις νοιώθω πλέον χαρούμενος».

Τι είναι για μένα η Street Art: Μια αυθεντική, φρέσκια, μορφή έκφρασης. Είναι προκλητική, είναι μια διαμαρτυρία, είναι επαναστατική. Είναι τέχνη που απευθύνεται σε όλους, στον περαστικό. Όσο για την περιοχή, παραδοσιακός τόπος δράσης των γκραφιτάδων. Itsmi, Κανάρια, Μεταξουργείο, ήρθε και έδεσε!

Γνωρίζουμε ότι στο Άμστερνταμ, υπάρχει Μουσείο αφιερωμένο στην Street Art, και αντίστοιχη γκαλερί. Στην Ελλάδα έχουμε πολλούς street artists, οι οποίοι έχουν μπει και σε συλλογές, έχουν συνεργαστεί και με γκαλερί, αλλά ακόμη δεν έχουν κατακτήσει το χώρο που τους αναλογεί στη σύγχρονη εικαστική σκηνή. Που πιστεύεται ότι οφείλεται αυτό;

Έχουμε πολλούς και καλούς καλλιτέχνες στην Ελλάδα στο χώρο του graffiti και της street art, με ή χωρίς πτυχίο. Ήδη οι περισσότεροι βρίσκονται με το ένα πόδι στο δρόμο και το άλλο σε στούντιο, σε γκαλερί. Ορισμένοι πάνε πολύ καλά εντός αλλά και εκτός Ελλάδας. Λάτρεις του είδους έρχονται και από το εξωτερικό για να θαυμάσουν το έργο τους. Είναι θέμα χρόνου, πιστεύω, μέχρι που να συμπεριλάβει και το ΕΜΣΤ έργα τους στις συλλογές του.

Ολοκληρώνοντας την συνέντευξή μας και αφού σας ευχαριστήσω θα ήθελα να μας πείτε τι σας τράβηξε στο έργο του Αλέξανδρου (itsmi) και πως βλέπετε να διαγράφετε το μέλλον του;

Ο Αλέξανδρος (itsmi) είναι ένας νέος εικαστικός καλλιτέχνης που ξεκίνησε ως street artist και συνέχισε με σπουδές στην ΑΚΤΟ. Αυτό που με τράβηξε αρχικά στο έργο του, ήταν η γραφή του, αναγνωρίσιμη και συνεπής από πολύ νωρίς. Είδα πολλά έργα και σχέδια του, την έκθεσή του για το πτυχίο, γνώρισα και τον ίδιο. Το ενδιαφέρον στο έργο του, για μένα, είναι η συνύπαρξη εικόνας και κειμένου, συχνά σε ισότιμους ρόλους. Χρησιμοποιεί λέξεις και φράσεις που συνοδεύουν τις ζωγραφιές του, γραμμένες πάνω στο έργο ή σαν τίτλος. Ο ίδιος υπάρχει σε κάθε έργο του και συχνά βιώνει συγχρόνως διαφορετικές καταστάσεις και συναισθήματα. Για την έκθεση του στα Κανάρια επέλεξα μόνο σχέδια,

όλα φιλοτεχνημένα τα δύο τελευταία χρόνια. Προβλέψεις για τη μελλοντική πορεία και εξέλιξη ενός τόσο νέου καλλιτέχνη δεν είναι φυσικά εύκολες. Χαίρομαι που τον γνώρισα και που έχω έργα του στη συλλογή μου. Δεν μπορώ όμως να μην μπω στον πειρασμό να επαναλάβω αυτό που έγραψε ο Ιστορικός Τέχνης Γιώργος Μυλωνάς σε πρόσφατο άρθρο του με αφορμή αυτή την έκθεση: «Ο itsmi αν δεν είναι το υπερφυσικό παιδί της σύγχρονης τέχνης, είναι μια μεγάλη ελπίδα».

Ευχαριστώ πολύ που μου δώσατε την ευκαιρία να μιλήσω για αυτά που τόσο αγαπώ._

Info: Τα Κανάρια, Κεραμεικού 88 & Πλαταιών, Κεραμεικός, Αθήνα, Διάρκεια 5/6-26/8/2021, Ώρες λειτουργίας: Καθημερινά 9:00-21:00

Πρώτη δημοσίευση: 30/5/2021, www.dreamideamachine.com

© Συνέντευξης: Έφη Μιχάλαρου